

CSÁNYI SÁNDOR ÉS SCHALLY GERGELY SZENT ISTVÁN EGYETEM, VADVILÁG MEGŐRZÉSI INTÉZET, GÖDÖLLŐ

TÉNYLEG A HOLNAPÉ?

HOZZÁSZÓLÁS A HOLNAP NAGYVADJA? CÍMŰ CIKKHEZ

A NIMRÓD 2019. OKTÓBERI SZÁMÁBAN JELENT MEG HASULYÓ PÉTER „A HOLNAP NAGYVADJA? A DÁMGAZDÁLKODÁS MÚLTJA, JELENE ÉS JÖVŐJE” CÍMŰ ÍRÁSA. A CIKK DÖNTŐEN A HAZAI DÁMGAZDÁLKODÁS KÉT „ZÁSZLÓSHAJÓJA”, A GYULAJ ZRT. ÉS A NYÍRERDŐ ZRT. KIEMELKEDŐ EREDMÉNYEIT ISMERTETI, AMI KÜLÖNÖSEN HITELES A KÉT ERDŐGAZDASÁG VEZÉRIGAZGATÓJÁNAK GONDOLATAI ÉS VÉLEMÉNYE ALAPJÁN.

Mindkettőjük fő gondolata és mondandójuknak lényege a szakmai tapasztalatok fontossága, a környezeti feltételek megléte és megőrzése, valamint a változó ökológiai-gazdasági környezethez való alkalmazkodás képessége. Nem a véletlen vagy szándék kérdése a nemzetközileg kiemelkedő dágazdálkodás, hanem az adottságoké és a bölcsességé is.

A cikk már címében is sugallja, és a felvezetőben jelzi is a szerző, hogy „a sikereken felbuzdulva, egyre többen kacérkodnak a gondolattal, hogy betelepítsék a területükre” a dámot. Noha rendkívül fontosak a világrekordok, a kapitális

lapátok és a dám vadászatának kihívásai, az országos állomány- és terítékszámok sem elhanyagolhatók, ha egy-egy vad jövőjéről van szó. Ez az a pont, ahol érdemes a számokra pillantani és elgondolkodni azon, hogy milyen képet mutat a dám előfordulása, hasznosítása és főként terjeszkedése Magyarországon.

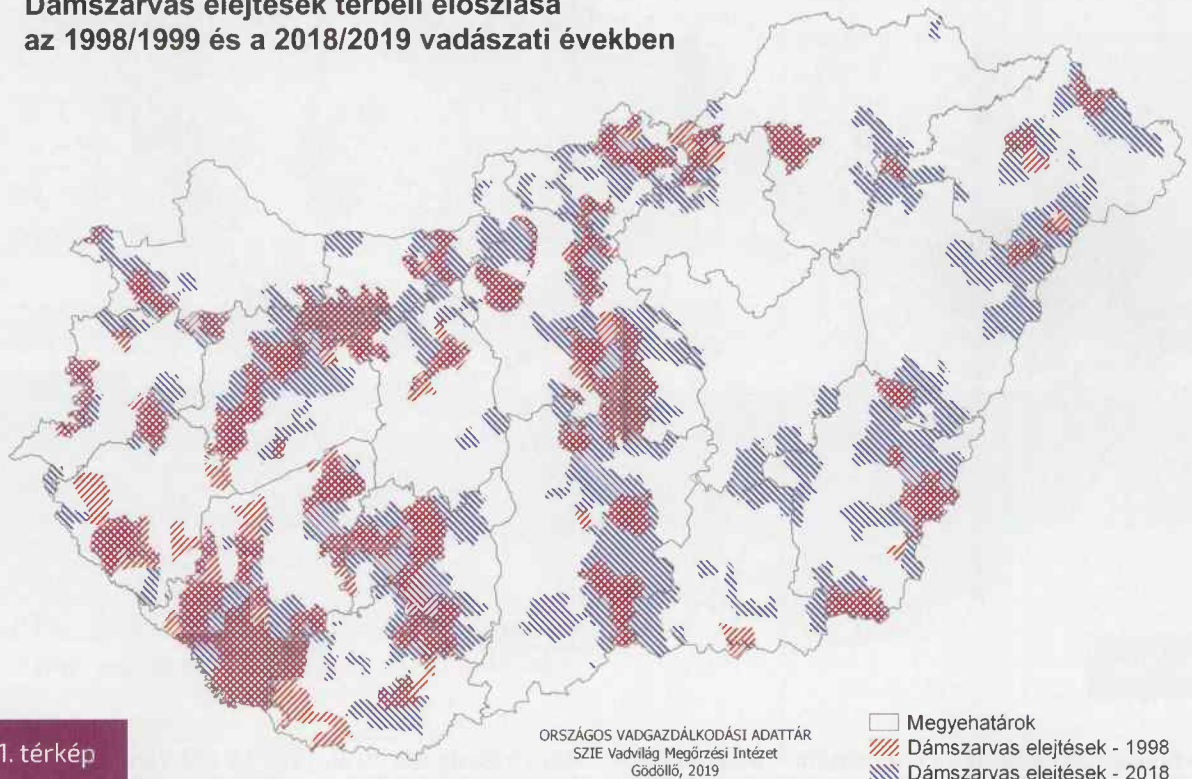
A vad múltját és jelenét lehet önmagában is értékelni, de természetesen, hogy azt más nagyvadfajokkal is összevessék (1. táblázat). Ha az 1960–2018 közötti hat évtized számait nézzük, akkor a kezdő és a záró évtized között a legnagyobb növekedést a dám mutatta. A jelentett létszám a 23,5X-re (1,415 → 33,265), a teríték pedig a 35,8X-

re (370 → 13,247) nőtt. Ehhez képest a gímszarvas (5,0X és 9,1X), az őz (4,0X és 11,3X), sőt még a vaddisznó (10,2X és 24,3X) dinamikája is sokkal „szolidabb” volt. Figyelembe véve azt a növekvő konfliktust, amit a gímszarvas és a vaddisznó számának és elterjedési területének növekedése eddig is okozott, a náluk is ütemesebben gyarapodó dámállomány korántsem megnyugtató a jövőre nézve.

azokon a területeken terjed (akár az ezt segítő állomány-növelő gazdálkodás miatt, akár a helyi túlnépesedést levezető szétszóródás eredménye-ként), ahol addig alapvetően az őz volt a nagyvad, azaz a mezőgazdasági tájakon.

Az előbbiek számszerű adatokkal és térképekkel is alátámaszthatók. Megduplázódott azoknak a területeknek az aránya, ahol az utolsó két tervezési ciklusban dámot lőttek, és mára az ország

Dámszarvas elejtések térbeli eloszlása az 1998/1999 és a 2018/2019 vadászati években

1. térkép

Annak ellenére, hogy a dámok jelentős része vadaskertekben található, az állomány egyre inkább a szabad területeken él. Amíg az 1997–2018 közötti évek kezdetén a jelentett állomány harmada és a teríték mintegy negyede esett a kertekben, a 2010-es évtized végén már csak az állomány ötödét jelentették kertiként, és a lelövések tizede esett ugyanitt [1]. A dám létszáma a szabad területeken gyorsabban nő, és ott is jelent növekvő terhelést más ágazatokra. A létszám emelkedése egyrészt azokat a tájakat érinti, ahol már korábban nagy sűrűségű gímszarvas- és vaddisznóállományok alakultak ki („nagyvadas” tájegységek), másrészt a dám

legkevesebb egyharmadán tartósan előfordul a vad (16,4% → 32,5%). Az 1998–2008 közötti időszakot (16,4% → 22,1% = 5,7%) a 2008–2018 közötti változással (22,1% → 32,5% = 10,4%) összevetve, a terjedés üteme is csaknem megkétszereződött (2. táblázat). Térképen is nézve ezt, tisztán látható az elterjedési terület bővülése és az, ahogy a korábban jobbra csak szórványos foltok megnövekedtek, és ahogy ezek a foltok egymással összeérnek vagy olvadnak (1. térkép). A térkép alapján már nem csupán „kacérkodásról”, hanem egy országos léptékű folyamatról van szó. A dám lelövések ugyanis nem emelkedhetnének szinte töretlenül egy a hasznosításnál

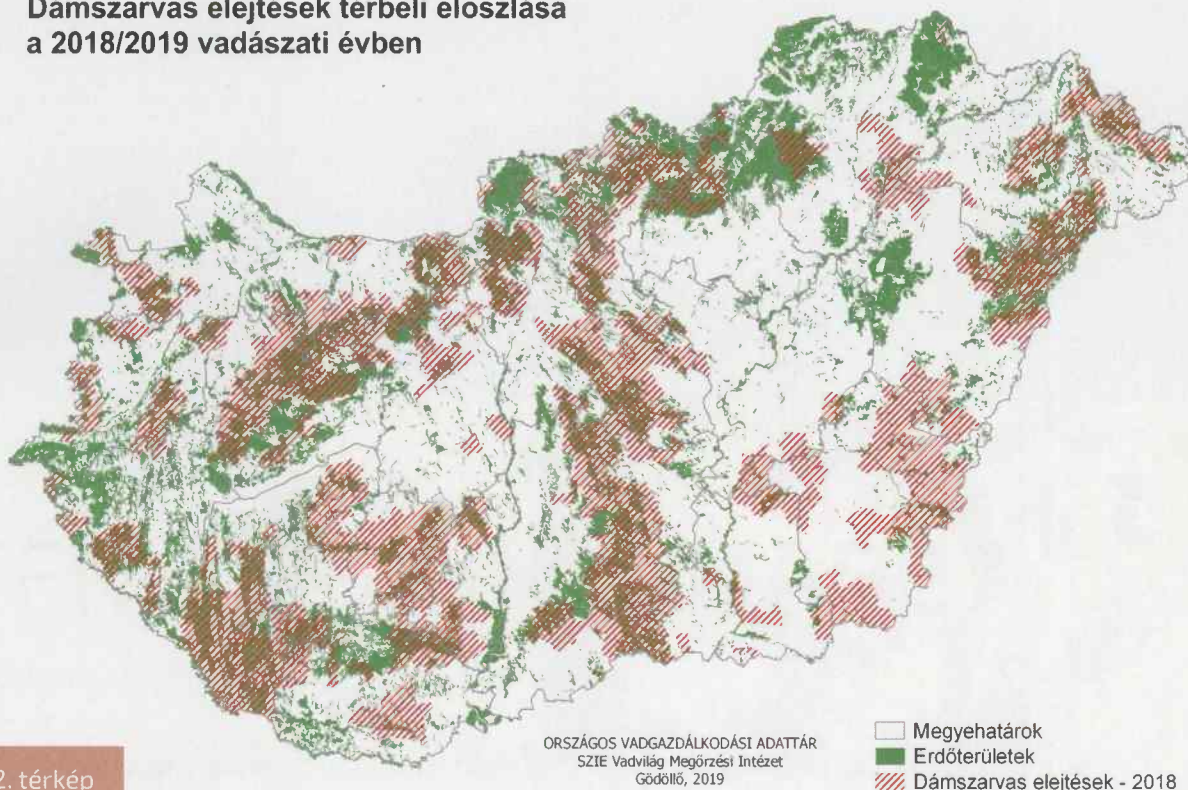
erősebben növekvő számú állomány nélkül, ami egyúttal lehetővé teszi a dám elterjedési területek növekedését is.

Ezt a változást nem elég csupán a vadgazdálkodók szemszögéből nézni. A növekvő dámszarvasállomány ugyanúgy válik (vagy már vált) fenntarthatatlanná, mint ahogy a gímszarvas és a vaddisznó vált azzá, és amelyek állományait

használókat, akiknek a tűrőképessége határozza meg valójában egy-egy terület „vadeltartó-képességét”. Ezért a dám aktív vagy látens telepítése számos etikai és gazdasági kérdést is érint, amelyek olyan társadalmi költségekhez vezetnek, amiket mások állnak.

A következő 20 évre a vadgazdálkodás kereteit az agrárminiszter 10/2018., 11/2018., 12/2018.,

Dámszarvas elejtések térbeli eloszlása a 2018/2019 vadászati évben

2. térkép

sem sikerült nemhogy csökkenteni, de még stabilizálni sem.

Látható, hogy a dám területi eloszlása részben azokat a nagyobb erdősültségű tájegységeket fedi le, ahol a többi nagyvad már régen jelentős erdő- és mezőgazdasági konfliktusokat okoz, részben pedig a Duna-Tisza közén és a Tiszántúlon erdőkkel szinte alig rendelkező területeket érint (2. térkép). Ez a tendencia tükröződik abban is, hogy amíg a dámszarvas elejtését jelentő területek erdősültségi aránya 1998-ban 40,6%, ez az érték 2018-ban már csupán 36,3% volt. Figyelembe véve, hogy az ország területének 95%-án (!) ma is rendszeresen lönek vaddisznót, a dámszarvas az agrártájékon egy újabb ketyegő bomba. A vadgazdálkodás alapvetően, legalább 90%-ban, a mások birtokain folyik, és a vadgazdálkodó nem hagyhatná figyelmen kívül a föld-

13/2018. és 14/2018. (VII. 3.) AM rendeletei határozzák meg az öt vadgazdálkodási táj 52 vadgazdálkodási tájegységének vadgazdálkodási tervére vonatkozóan. A vadgazdálkodási egységek hosszú távú vadgazdálkodási terveit ezek alapján készítették el és hagyta jóvá a vadászati hatóság. A rendeletekben közzétett számok és az üzemtervek a dámállományok további növekedésének megakadályozását, legtöbbször jelentős csökkentést, esetenként a dám megtelepedésének teljes meggátolását írják elő (8,500–23,600 pld. közöttire).

Mindezeket figyelembe véve kimondható, hogy a holnap feladata nem a dám további terjedésének segítése lesz... Az igazi kihívás a mennyiségi növekedés helyett a minőségi gazdálkodás kialakítása ott és úgy, ahogy azt a Gyulaj Zrt. és a Nyírerdő Zrt. évtizedek során megtette.

1. táblázat

A négy legfontosabb nagyvad állományának és terítékének növekedése az elmúlt hat évtizedben

Év	Gímszarvas		Dám		Őz		Vaddisznó	
	becslés	teríték	becslés	teríték	becslés	teríték	becslés	teríték
Az évtizedek átlagos létszáma és hasznosítása								
1960–1969	19,982	5,846	1,415	370	90,774	9,339	10,458	5,726
1970–1979	37,719	16,236	3,842	1,378	173,625	47,095	17,585	15,205
1980–1989	47,404	25,037	10,008	2,379	210,661	40,881	29,273	32,331
1990–1999	59,800	26,491	17,163	5,675	244,494	39,454	48,644	42,464
2000–2009	79,955	36,731	22,642	8,585	320,553	77,574	84,642	86,181
2010–2018	100,126	53,197	33,265	13,247	365,880	105,695	106,985	138,931
Az évtizedek létszám- és terítékátlagainak változása [+/- arány]								
'60 → '70	89%	178%	172%	272%	91%	404%	68%	166%
'70 → '80	26%	54%	160%	73%	21%	-13%	66%	113%
'80 → '90	26%	6%	71%	139%	16%	-3%	66%	31%
'90 → '00	34%	39%	32%	51%	31%	97%	74%	103%
'00 → '10–18	25%	45%	47%	54%	14%	36%	26%	61%
'60 → '10–18	5,0	9,1	23,5	35,8	4,0	11,3	10,2	24,3

2. táblázat

A dámos területek nagyságának és arányának növekedése a teríték alapján

Év	Teljes terület	Dámszarvasos terület		A dámos területek erdősültsége
	km ²	km ²	%	%
1998	93,030	15,214	16,4%	40,6%
2008	93,030	20,561	22,1%	37,8%
2018	93,030	30,269	32,5%	36,3%

[1] Csányi, S., Márton, M., Köteles, P., Lakatos, E. A. és Schally, G. 2019. Vadgazdálkodási Adattár 2018/2019. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 66 pp.

VILLANYPASZTOR

TORNADO VADHÁLÓ

1991
CONT-ECO
KERÍTÉSTECHNIKA
KERÍTÉSEPÍTÉS

www.cont-eco.hu +36 94 325 672 • +36 70 9 49 59 69